

РЕЦЕНЗИЯ

По конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по научната специалност 3.2. „Психология (Психологически измервания)”, обявен в ДВ, бр. 88/08.10.2013 г. от ЮЗУ „Неофит Рилски” - Благоевград;

Рецензент: проф. д.пс.н. Веселин Костов Василев

I. Професионална биография и обща характеристика на кандидата

В конкурса за академичната длъжност професор по научната специалност 3.2. Психология (Психологически измервания)”, обявен в ДВ, бр. 88/08.10.2013 г. от ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград, участва единствен кандидат – доц. д-р Станислава Йорданова Стоянова, която е преподавател в ЮЗУ от 2004 г. Преди това в същия университет е хоноруван асистент от 2002 г., докторант от 2000 до 2003 г., магистър по социална психология от 1994 до 1999 г., главен асистент от 2004 до 2009 г., хабилитирала се е като доцент по обща психология през 2009 г. В ЮЗУ Ст. Стоянова е осъществила своята цялостна академична кариера, която е впечатляващо успешна – съдържателна, бърза по темповете си и в някакъв смисъл притежава един своеобразен ритъм. Бил съм свидетел на нейната хабилитация като член на СНС по психология и имам непосредствени впечатления от убедителния начин, по който тази процедура протече.

Макар и още млад човек, доц. Ст. Стоянова притежава богат и съдържателен професионален опит на университетски преподавател и учен-изследовател. Впечатлява инициативността ѝ при разширяването и разнообразяването на този опит чрез участие в специализации у нас и в чужбина, активно участие в научно-изследователски и редакционно-издателски проекти и организационни форми на обмяна на професионално-психологически опит – отново у нас и в чужбина, активно участие в преподавателски изяви по международни програми – отново у нас и в чужбина (списъкът на страните, в които е осъществявала и с които поддържа делови контакти, е внушителен: Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Испания, Канада, Литва, Румъния, САЩ, Франция...). Под нейно ръководство са защитили дисертации двама докторанти, а дипломни работи десетки дипломанти.

Всичко това прави доц. д-р Станислава Стоянова много сериозен кандидат за академичната длъжност професор по настоящия конкурс.

II. Описание и коментар на представените в конкурса научни публикации

В конкурса за професор по обща психология доц. Ст. Стоянова участва със солидна по обем и съдържание научна продукция, като в списъка на публикациите, излезли след приключването на процедурата по предишната ѝ (доцентска) хабилизация, са включени **общо 48 научни публикации**. Разпределени „жанрово“ по обем, съдържание и място на публикуването: 5 от тях са книги (монографии, учебници и учебни помагала); 25 са статии в научни списания и годишници; 9 са статии в сборници, представени като доклади на научни форуми; още 9 са публикациите – отзиви за книги. Като се има предвид, че Ст. Стоянова се хабилизирала като доцент на 19. 03. 2009 г., гореописаната продукция е сътворена само за по-малко от 5 години, което е респектираща продуктивност, с каквато малко автори-психолози у нас могат да се похвалят.

По други признаци 39-те основни работи, представени в конкурса (от общо 48-те заглавия) могат да се характеризират така: самостоятелните публикации са 18 (от тях две книги), а в съавторство – 21 (три книги); на български език са публикувани 19 работи, а на чужд език или в чужбина – 20, от които 3 книги. По години публикациите се разпределят така: 2009 г. – 4 заглавия, 2010 г. – 9, 2011 г. – 8, 2012 г. – 10, 2013 г. – 8 заглавия. (Оставям по-нататък без специално внимание 9-те отзиви за книги, като само ще отбележа, че Ст. Стоянова проявява похвална активност и усилия в една посока на авторска изява, която почти всички ние, българските психолози неоснователно пренебрегваме).

Тъй като съавторите на доц. Ст. Стоянова (с малки изключения) са по-млади (дори от нея!) или по-неопитни, разработването на повече публикации в съавторство може да бъде оценено като ползотворна инициатива и дейност за споделяне (разделяне) на личния изследователски опит с млади колеги-изследователи, сред които са и двамата нейни докторанти.

По съдържателно-тематичен признак кандидатът в конкурса разпределя своите публикации в седем групи: в първата (4 публикации) са разработките по конструиране на собствени въпросници и проверката на психометричните им характеристики. Във втора група (6 публикации, включително 1 монография) са

разработките по адаптиране на въпросници при български условия, а в трета (7 на брой) са публикациите, посветени на компютърното тестиране. В четвърта група (4 заглавия) са разработките с прилагане на контент и мета-анализ, а в пета група са 13 публикации (вкл. 2 книги), представящи резултати от тестиране, анкетиране и интервюиране. В шеста група (3 работи) са учебник и учебно пособие, посветени на методиката на провеждане на психологическите изследвания, както и една теоретична статия, а в последната, седма, са две редакторски статии.

III. Анализ и оценка на представената научна продукция

Ще започна анализа на научните трудове, представени в конкурса, с оценка на петте книги на Ст. Стоянова, сред които ще открия учебника по експериментална психология и монографията (на английски език) върху емоционалната интелигентност – и двете работи са написани самостоятелно от кандидата. На фона на оскъдната от учебна литература по експериментална психология учебникът на Ст. Стоянова е много полезен както за студентите от двете степени, така и за всички млади изследователи (в частност докторанти), тъй като в него акцентът е върху общата структура, логика и организация на емпиричното (и експериментално) психологическо изследване; подробно и задълбочено са представени основните изследователски методи (интроспекция, обективно наблюдение, беседа, интервю, анкета, контент-анализ, тест, въпросници, експеримент и др., а също така са проследени съставките и етапите по провеждането на емпиричното изследване, формулирането на проблема, хипотезите и задачите, подбора на метода/ите, процедурата на изследването, обработката и анализа на емпиричните данни и т. н. Авторката се е отказала от възможността да състави (представи) каталог от най-употребяваните съвременни методики за психологически изследвания и нейното решение е оправдано (днес съществува обемна книжнина от енциклопедични справочници с такъв характер); на мен лично ми се струва, че последната глава не е така убедителна като замисъл и осъществяване (тя е подборка от разбирания за познавателните процеси и класификационни схеми на техните модуси и видове, като на практика почти отсъства изследователският план и аспект).

Интересното „Методическо ръководство за провеждане на емпирични психологически изследвания” (в съавторство с младата авторка Ив. Пенева), едва ли има високи претенции за приносност, но пък притежава много достойнства по критерия „полезност” – и отново то би имало широка заинтересована читателска публика, като моята препоръка е да бъде издадено и в по-голям тираж (сегашият е направо „бутиков”) и разпространено и в други наши университети.

В монографията, издадена на английски език в Саарбрюкен, Германия, е представена българска адаптация на въпросник, измерващ емоционалната интелигентност, валидизиран с внушителна извадка от над 700 ИЛ и с помощта на данни, получени чрез цяла поредица от други самооценъчни въпросници. Тази разработка е убедително и обобщаващо потвърждение на високата квалификация на доц. Ст. Стоянова като експерт по създаване, адаптация и валидизация за български условия на инструменти (тестове и др.) за емпирични психологически изследвания. В останалите две книги, дело на многочислени авторски екипи, кандидатът в конкурса е представена с емпирични психологически изследвания с релевантни изследователски методики.

Във впечатляваща серия от статии, публикувани на български и чужд (основно английски) език, доц. Ст. Стоянова затвърждава впечатлението на висококласен експерт в областта на психологическите измервания. В голяма част от тях са използвани (понякога за пръв път у нас) адаптирани от самата нея инструменти, разработени от чужди психолози. Разнообразието и тематичният обхват на статиите също са впечатляващи – по особеностите на изследваните лица и извадки (различни по възраст, професия или занимание, по културно своеобразие), по изследователските цели (предмет), по своеобразието на психичните феномени, измервани и/или възпроизвеждани инструментално.

Всички тези изследвания (и съответно – публикации) притежават един ясно открояващ се и обединяващ ги признак – обяснимият акцент, интерес и дори някаква пристрастност към изследователските инструментариуми и процедури (като че ли за сметка на преследвания и получаван изследователски продукт).

Това не е нито неочаквано, нито необичайно, нито укорително – все пак Ст. Стоянова е специалист тъкмо по самите психологически измервания. Но на места

изследванията като че се движат „на ръба”, отвъд който изчезва душевният живот на човека (реалният, истинският човек), а остава илюзорната, сътворена от изследователските инструменти, „тестовата” псевдореалност.

Вече казах, че това не е повод за укор, а по-скоро опит да се посочи къде са основните резерви в обогатяването на съдържанието и стойността на нейните посетнешни изследователски творби. На места на мен лично не ми достигаше психологическата проникновеност при анализа на емпиричните данни, събрани с толкова виртуозни инструментално-емпирични процедури.

Може уверено да се обобщи, че доц. Ст. Стоянова несъмнено влиза в групата, представляваща своеобразният авангард на българската психологическа общност по отношение на изследователско-инструменталната подготвеност и сръчност за емпирични психологически изследвания (при това тя е на една от лидерските позиции в тази група).

IV. Заключение

Не изпитвам никакво колебание да преценя, че кандидатурата на доц. д-р Ст. Стоянова в конкурса заслужава положителна оценка по всички критерии – обем и качество на представената продукция и цялостната ѝ професионална изява. Към основанията за общата положителна оценка се прибавя и твърдата ми убеденост, че Ст. Стоянова ще продължи своето възходящо развитие като изследовател и психолог и в бъдеще. Цялата досегашна логика и динамика на нейното научно и професионално развитие свидетелства в полза на такова очакване. Поради това предлагам на уважаемото Научно жури да гласува положително и да предложи на Факултетния съвет да я избере на академичната длъжност „Професор по психология (Психологически измервания).

16. 01. 2014 г.

Рецензент:

/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/